

Fonden for økologisk landbrug
c/o Landbrug & Fødevarer
Axeltorv 3, 1
1609 København V

Fonden for økologisk landbrug

Årsregnskab 2009

8. regnskabsår

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
Fondsoplysninger	3
Ledelsesberetning	4
Ledespåtegning	7
Den uafhængige revisors påtegning	8
Anvendt regnskabspraksis	10
Regnskab	11
Balance	12
Supplerende oplysninger	13
Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår	16
Noter til supplerende oplysninger	18

Fondsoplysninger

Navn: Fonden for økologisk landbrug
c/o Landbrug & Fødevarer
Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V
tlf. 33 39 40 00
www.okologifonden.dk
okologifonden@lf.dk

Bestyrelse: Poul Pedersen (formand)
Thomas Roland (næstformand)
Jens Krogh
Uffe Bie
Evald Vestergaard
Michael Svane
Jette Jacobsen
Helle Sievertsen
Frank van Beek
Jesper Rasmussen
Margrethe Askegaard
Jesper Lund-Larsen

Sekretær: Hanne Elkjær

Revision: **Deloitte**
Statsautoriseret revisionsaktieselskab
Weidekampsgade 6
2300 København S
Postadresse:
Postboks 1600
0900 København C
tlf. 36 10 20 30
fax. 3610 2040
koebenhavn@deloitte.dk

Ledelsesberetning

Fonden for økologisk landbrug

Fonden for økologisk landbrug blev oprettet pr. 1. januar 2002.

Det var tidligere fødevareminister Ritt Bjerregaard, som i februar 2001 tog initiativ til Fonden for økologisk landbrug. Ifølge bemærkningerne til forslaget om ændring af loven om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v. er hensigten med fonden følgende: "Det økologiske landbrug er de seneste år gået kraftigt frem. Denne udvikling har også været afspejlet i tilskud til økologiske aktiviteter gennem promille- og produktionsafgiftsfondene. Det er ønsket, at økologiske aktiviteter fortsat støttes gennem disse fonde, men at indsatsen forstærkes ved at oprette en selvstændig økologisk fond. Formålet med Fonden for økologisk landbrug vil være at fremme den økologiske fødevareproduktion inden for de formål, der allerede er specificeret for promilleafgiftsfondene".

Fonden ledes af en bestyrelse, der er udpeget af ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri. Til finansiering af foranstaltningerne modtager fonden en andel af statens pesticidafgiftsprovener i henhold til gældende lovgivning. I daglig tale betegnes de overførte midler som ordinære promillemidler. Derudover kan fonden modtage andre midler, som ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri udtrykkeligt giver tilladelse til.

Loven blev ændret i december 2003, hvilket medførte nye bestemmelser for sammensætningen af fondsbestyrelser samt en udvidelse af anvendelsesformålene. For Fonden for økologisk landbrug betød det, at bestyrelsen blev udvidet fra 8 til 12 medlemmer, heraf 8 repræsentanter for landbruget og 4 repræsentanter for offentlige interesser.

Repræsentanterne for landbruget udpeges af fødevareministeren efter forudgående udtalelse i enighed fra Landbrug & Fødevarer og Økologisk Landsforening. Repræsentanterne for offentlige interesser udpeges af fødevareministeren efter fælles udtalelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Forbrugerrådet, Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd. Bestyrelsesmedlemmer udpeges for en periode på 4 år.

Fonden kan finansiere foranstaltninger indenfor følgende hovedformål: Afsætningsfremme, forskning og forsøg, produktudvikling, rådgivning, uddannelse, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol, medfinansiering af initiativer under EU-programmer samt i øvrigt foranstaltninger, som fødevareministeren godkender.

Fondens budget for 2009

Fondens ansøgningsrunde vedr. 2009-budgettet blev afholdt i august/september 2008. Der blev budgetteret med en overførsel fra Fødevareministeriet på i alt 13,1 tkr. svarende til beløbet i finanslovsforslaget for 2009.

Bestyrelsen budgetterede på daværende tidspunkt med et samlet rådighedsbeløb på 13.726 tkr. incl. overførslen fra 2008 og bevilgede tilskud til gennemførelse af projekter for sammenlagt 13.317 tkr. På baggrund af bestyrelsens beslutninger blev der udarbejdet et basisbudget for 2009, som blev fremsendt til Fødevareministeriet med henblik på godkendelse. Ministeriet meddelte ved brev af 17. december 2008, at fødevareministeren havde godkendt fondens basisbudget for 2009.

En række af de tilskud, som fonden havde bevilget for kalenderåret 2008, blev ikke udnyttet fuldt ud af tilskudsmodtagerne. Fonden genbevilgede i alt 1.747 tkr. til med henblik på gennemførelse af de planlagte 2008-projektaktiviteter i 2009. På baggrund heraf blev der udarbejdet et ændringsbudget for 2009, som blev fremsendt til Fødevareministeriet med henblik på godkendelse. Ministeriet meddelte ved brev af 24. september 2009, at fødevareministeren havde godkendt fondens ændringsbudget for 2009.

Som følge af de genbevilgede tilskud steg fondens samlede bevillinger fra 13.317 tkr. jf. det godkendte basisbudget til 15.064 tkr. i 2009.

Årsregnskabet for 2009

Regnskabet er Fonden for økologisk landbrugs 8. regnskabsaflæggelse. Fondens regnskab for perioden 1. januar – 31. december 2009 er udarbejdet efter reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Regnskabet viser en overførsel fra staten på i alt 13.101 tkr. Med en overførsel fra 2008 på 2.596 tkr., en renteindtægt på 37 tkr. samt et tilskud til fondsadministrations fra Landbrug & Fødevarer på 250 tkr. udgør fondens samlede indtægter 15.984 tkr. De samlede indtægter udviser en lille stigning i forhold til det senest godkendte budget på grund af en højere renteindtægt end budgetteret.

En række tilskudsmodtagere har ikke fuldt ud anvendt det bevilgede tilskud:

- Landscentret i alt 1.108 tkr. fordelt på 7 projekter
- Århus Universitet i alt 614 tkr. fordelt på 4 projekter
- Økologisk Landsforening i alt 73 tkr. fordelt på 9 projekter
- Jysk Kvægrådgivning i alt 23 tkr. på et projekt

I alt 1.818 tkr. af den samlede bevilling i 2009 på i alt 15.064 tkr. blev ikke anvendt i 2009. Regnskabet viser, at fondens samlede bevillinger i 2009 udgjorde 13.246 tkr.

Udgifterne til bestyrelseshonorar omfatter udelukkende rejsegodtgørelse til bestyrelsesmedlemmer. Der er udbetalt rejsegodtgørelse til Jette Jacobsen, Margrethe Askegaard, Helle Sievertsen og Jens Krogh.

Udgifterne til fondsadministration udgjorde i alt 282 tkr. Fondens samlede udgifter udgjorde 13.528 tkr., hvilket giver en overførsel på 2.456 tkr. til 2010 svarende til 18,2 pct. af fondens samlede udgifter i 2009. Fonden er opmærksom på, at der er tale om en meget stor overførsel. Men som det fremgår af det seneste godkendte budget 2009, så havde fonden disponeret med en overførsel på 4,1 pct. En stor andel af de overførte midler er genbevilget med henblik på at gennemføre planlagte 2009-projektaktiviteter i 2010.

Anvendelsen fondens midler i 2009

For 2009 blev der bevilget tilskud til gennemførelse af i alt 46 projekter. Imidlertid blev 2 af projekterne ikke gennemført.

Alle de gennemførte er økologiske projekter. Projekterne er omtalt i de supplerende noter.

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret gennemførte ikke projektet Reduktion af kvælstoftab og klimapåvirkninger fra økologiske staldsystemer som følge af manglende restfinansiering. Landscentrets projekt Kvalificerede medarbejdere blev ikke gennemført grundet manglende interesse fra i at deltage i den planlagte aktivitet.

Som anført under afsnittet "Årsregnskabet for 2009" har en række af tilskudsmodtagere ikke fuldt ud anvendt det bevilgede tilskud. Det skyldes blandt andet blot et mindre forbrug end budgetteret.

Derudover har forsinkelser grundet forskellige forhold bevirket, at tilskud ikke er anvendt fuldt ud. Fonden har genbevilget ubenyttede tilskud i alt 1.199 tkr. med henblik på at gennemføre de planlagte aktiviteter i 2010. Det drejer sig om følgende projekter:

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret:

1. Biogasgødning nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning – genbevilget 253 tkr.
2. Økologiske markforsøg – genbevilget 71 tkr.
3. Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug – genbevilget 152 tkr.
4. Økologisk rugeægsproduktion – genbevilget 76 tkr.
5. Model for rentabel studeproduktion – genbevilget 50 tkr.

Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet:

6. Robotteknik anvendt til Individuel plantepleje – genbevilget 220 tkr.
7. Økologisk svineproduktion uden kastration – genbevilget 297 tkr.
8. Levende råd giver levende kalve - genbevilget 80 tkr.

Fondens største tilskudsmodtagere er Økologisk Landsforening, Århus Universitet - Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet og Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret. Tilskuddet til de tre tilskudsmodtagere udgjorde 85 % af de samlede tilskud.

Tilskuddenes fordeling efter bemyndigelseslovens hovedformål fremgår af regnskabet. Ifølge opgørelsen anvendes 39,5 % af fondens tilskud under forskning og forsøg og produktudvikling. Reelt er det dog en større andel af fondens midler som anvendes til forskning og forsøg, idet nogle af tilskuddene anført under de øvrige hovedformål f.eks. sygdomsforebyggelse, er forskning og forsøgsprojekter. Derudover er der navnlig bevilget tilskud under hovedformålene afsætningsfremme og rådgivning.

Ledelsespåtegning

Vi har dags dato aflagt årsregnskab for 2009 for Fonden for økologisk landbrug.

Årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Vi anser den valgte regnskabspraksis for hensigtsmæssig, således at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet.

Årsregnskabet godkendes hermed.

København, 26. maj 2010

Poul Pedersen
Formand

Thomas Roland
Næstformand

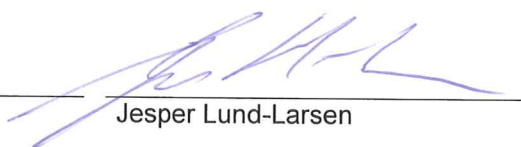
Evald Vestergaard

Helle Sievertsen

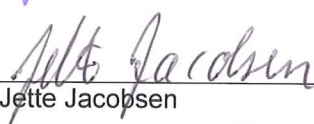
Jens Krogh

Jesper Lund-Larsen

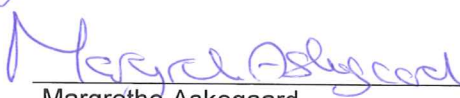
Jesper Rasmussen

Jette Jacobsen

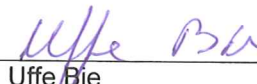
Frank van Beek

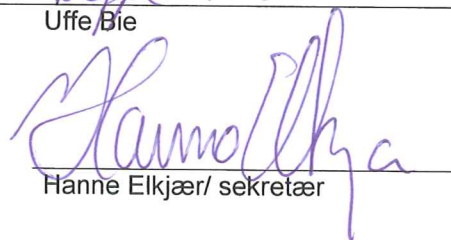
Margrethe Askegaard

Michael Svane

Uffe Bie

Hanne Elkjær/ sekretær

Den uafhængige revisors påtegning

Til bestyrelsen i Fonden for økologisk landbrug

Vi har revideret årsregnskabet for Fonden for økologisk landbrug for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2009, der aflægges efter Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

De i regnskabet anførte budgettal er ikke revideret.

Ledelsens ansvar for tilskudsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsen. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl, samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar og den udførte revision

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført vores revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsskik jf. Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet". Disse standarder og bekendtgørelsen kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for Fonden for økologisk landbrug udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at udtrykke en konklusion om effektiviteten af Fonden for økologisk landbrug interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af Fonden for økologisk landbrugs aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2009 samt at resultatet af Fonden for økologisk landbrugs aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2009 i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde mv. inden for jordbrug- og fiskeriområde.

Erklæring om udført forvaltningsrevision

I forbindelse med den finansielle revision af årsregnskabet for 2009 har vi foretaget en vurdering af, hvorvidt der for udvalgte områder er taget skyldige hensyn til sparsommelighed ved forvaltningen af Fonden for økologisk landbrug.

Ledelsens ansvar

Fonden for økologisk landbrugs ledelse har ansvaret for, at der etableres retningslinier og procedurer, der sikrer, at der tages skyldige hensyn til sparsommelighed ved Fonden for økologisk landbrug forvaltning.

Revisors ansvar og den udførte forvaltningsrevision

I overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, jf. administrationsbekendtgørelsen, har vi for udvalgte forvaltningsområder undersøgt, om Fonden for økologisk landbrug har etableret forretningsgange, der sikrer en sparsommelig forvaltning af det modtagne tilskud. Vores arbejde er udført med henblik på at opnå begrænset sikkerhed for, at forvaltningen på de udvalgte områder er varetaget på en sparsommelig måde.

Konklusion

Ved den udførte forvaltningsrevision er vi ikke blevet bekendt med forhold, der giver os anledning til at konkludere, at forvaltningen i 2009 på de områder, vi har undersøgt, ikke er varetaget på en sparsommelig måde.

København, den 26. maj 2010

Deloitte

Statsautoriseret Revisionsaktieselskab

Lars Kronow
statsautoriseret revisor

Anvendt regnskabspraksis

Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Regnskabet er opdelt i et hovedskema incl. balancen samt supplerende oplysninger for anvendelsen af hhv. de ordinære promillemidler samt den særlige finanslovsbevilling.

Fondens administration varetages af Landbrug & Fødevarer. Omkostningerne hertil er skønsmæssigt opgjort til 250 tkr. I regnskabet er anført en tilsvarende indtægt, som er ydet af Landbrug & Fødevarer

Fondens udgifter til rejsegodtgørelse er opgjort efter statens regler for tjenesterejser.

Fonden for økologisk landbrug - Regnskab

<i>Beløb i 1.000 kr.</i>	<i>Senest godkendte budget 2009</i>	<i>Regnskab 2009</i>	<i>Relativ fordeling af B i %</i>	<i>Afvigelse (B-A/A) *100%</i>
Note	A	B	C	D

INDTÆGTER:

Overført fra forrige år	2.596	2.596	16,2	0,0
Produktionsafgifter	0	0	0,0	0,0
Promillemidler	13.101	13.101	82,0	0,0
CO ₂ -midler	0	0	0,0	0,0
Særbevilling og anden indtægt	0	0	0,0	0,0
Renter	25	37	0,2	48,0
Tilskud til fondsadministration	250	250	1,6	0,0
I. Indtægter i alt	15.972	15.984	100,0	0,1

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål:

Afsætningsfremme i alt	2.327	2.315	16,4	-0,5
Forskning og forsøg i alt	6.208	5.238	39,5	-15,6
Produktudvikling i alt	595	536	4,0	-9,9
Rådgivning i alt	3.292	2.968	22,4	-9,8
Uddannelse i alt	652	599	4,5	-8,1
Sygdomsforebyggelse i alt	639	616	4,7	-3,6
Sygdomsbekæmpelse i alt	0	0	0,0	0,0
Dyrevelfærd i alt	1.153	776	5,9	-32,7
Kontrol i alt	0	0	0,0	0,0
Særlige foranstaltninger	0	0	0,0	0,0
Medfinansering af initiativer under EU-programmer	198	198	1,5	0,0
II. Udgifter til formål i alt	15.064	13.246	100,0	-12,1

Fondsadministration

Generel fondsadministration	250	250	88,7	0,0
Revisionsudgifter	25	25	8,9	0,0
Bestyrelseshonorar	10	7	2,5	-30,0
III. Administration i alt	285	282	100	-1,1

IV. Udgifter i alt	15.349	13.528		-11,9
---------------------------	---------------	---------------	--	--------------

Overførsel til næste år	623	2.456		
Overførsel til næste år i pct. af årets udgift	4,1	18,2		

Fonden for økologisk landbrug - Regnskab

<i>Beløb i 1.000 kr.</i>	<i>Senest godkendte budget 2009</i>	<i>Regnskab 2009</i>	<i>Relativ fordeling af B i %</i>	<i>Afvigelse (B-A/A) *100%</i>
Note	A	B	C	D

V. Balance

Aktiver i alt

2.481

Bankbeholdning	1.785
Tilskud retur:	
Tilskud Økologisk Landsforening, ej anvendt i 2009	73
Tilskud Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret, ej anvendt i 2009	203
Tilskud Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, ej anvendt i 2009	397
Tilskud Jysk Landbrugsrådgivning, ej anvendt i 2009	23

Passiver i alt

2.481

Revision	25
Fondskapital:	
Promillemidler	2.456

VI. Supplerende oplysninger:

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere:

Økologisk Landsforening	5.365	5.292	40,0	-1,4
Aarhus Universitet				
Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	3.681	3.067	23	-17
Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret	3.966	2.858	22	-28
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	740	740	5,6	0,0
Statens Serum Institut	420	420	3,2	0,0
4H	300	300	2,3	0,0
Landboforening Gefion / Økologisk rådgivning	271	271	2,0	0,0
Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion	228	228	1,7	0,0
Jysk Kvægrådgivning	93	70	0,5	-24,7
VI. I alt	15.064	13.246	100,0	-12,1

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget 2009	Regnskab 2009	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Promillemidler:

Økologisk Landsforening i alt:	5.365	5.292	
Rådgivning:			
1. Kulstof-skolen: På vej mod klimaneutral økologiske landbrug	800	798	GL.15.2.c
2. Økologi og rent vand	550	547	GL.15.2.c
3. Høj kvalitet af økologiske lam på grovfoder	400	354	GL.15.2.c
4. Økologisk planteproduktion uden konventionel gødning	280	280	GL.15.2.e.i
Rådgivning i alt	2.030	1.979	
Afsætningsfremme:			
5. Lokale økologiske varer i dagligvarehandlen	600	600	DMG
6. Dining out for climate	400	400	Ej statsstøtte
7. Økobarn III - debat, dialog og udvikling	400	390	GL15.2.e.ii
8. Økologisk Frontløber	187	185	Ej statsstøtte
Afsætningsfremme i alt	1.587	1.575	
Forskning og forsøg:			
9. Dyrkning af tørrede urter som specialfoder til økologiske husdyr	400	395	F3.1.1
10. Farefolds-koncept med energiafgrøder og rubuste sædskifter i økologisk svineproduktion	350	350	F3.1.1
11. Fælles strategi for udgasning af konventionel husdyrgødning og halm	300	298	Ej statsstøtte
12. Bedre udnyttelse af grovfoder i æg- og fjerkræproduktion	200	198	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	1.250	1.241	
Uddannelse:			
13. Formidling af økologi overfor dagligvarehandlens medarbejdere	300	299	DMG
Uddannelse i alt	300	299	
Medfinansering af EU-programmer:			
14. Tiltag til at reducere udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen	198	198	
Medfinansering af EU-programmer i alt	198	198	

Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet i alt:

	3.681	3.067	
Forskning og forsøg :			
15. Robotteknik anvendt til Individuel plantepleje	770	550	F3.1.1
16. Urter i græsmarken - andel, kvalitet og styring	490	490	F3.1.1
17. Topdressing til øko-grønsager	158	158	F3.1.1
18. Solbær og ribs målrettet til økologisk produktion	157	157	F3.1.1
19. Netværk for økologiske bær	149	149	Ej statsstøtte
20. Afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidslær	125	108	F3.1.1
21. Øget udbytte og bedre kvalitet i økologiske kartofler gennem placeret gødning	58	58	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	1.907	1.670	
(Transport)	1.907	1.670	Side 13

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget 2009	Regnskab 2009	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			
(Transport)	1.907	1.670	
Dyrevelfærd:			
22. Økologisk svineproduktion uden kastration	703	406	F3.1.1
23. Levende råd giver levende kalve	450	370	GL.15.2.c
Dyrevelfærd i alt	1.153	776	
Produktudvikling:			
24. Forbedret mørhed på økologisk svinekød	495	495	F3.1.1
Produktudvikling i alt	495	495	
Sygdomsforebyggelse:			
25. Reduktion af pattegrisedødelighed og fravæningdiarre	126	126	F3.1.1
Sygdomsforebyggelse i alt	126	126	
Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret i alt:	3.966	2.858	
Forskning og forsøg:			
26. Økologiske markforsøg	640	569	F3.1.1
27. Biogasgødning - nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning	720	467	F3.1.1
28. Sundhedsstatus i økologiske malkekvægsbesætninger	280	280	F3.1.1
29. Økologiske majs- og hampeprotein som højeværdiprotein til fjerkræ og svin	200	200	F3.1.1
30. Urter til kalve på græs	192	192	F3.1.1
31. Biogas til øget recirkulering af fjerkræbedriftens næringsstoffer	120	120	F3.1.1
32. Reduktion af kvælstoftab og klimapåvirkninger fra økologiske staldsystemer	400	0	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	2.552	1.828	
Rådgivning:			
33. Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug	450	298	GL.15.2.c
34. Økologikongres	325	280	se note
35. Økologisk rugeægsproduktion	320	244	GL.15.2.c
36. Rodukrudt - maksimal effekt med minimal udvaskning	145	145	GL.15.2.e.i
37. Rådgivning om reduktion af næringstoftab fra økologiske staldsystemer	22	22	GL.15.2.c
Rådgivning i alt	1.262	989	
Produktudvikling:			
38. Model for rentabel studeproduktion	100	41	F3.1.1
Produktudvikling i alt	100	41	
Uddannelse:			
39. Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter	52	0	Ej statsstøtte
Uddannelse i alt	52	0	
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug i alt:	740	740	
Afsætningsfremme:			
40. Styrket afsætning af biodynamiske produkter	740	740	R157
Afsætning i alt	740	740	Side 14

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget 2009	Regnskab 2009	Specifikation af anvendt statsstøtteregulering
Note			

Statens Serum Institut i alt:	420	420	
--------------------------------------	------------	------------	--

Sygdomsforebyggelse:

41. Sundhedsfremmende effekter for mor og barn ved konsumering af en økologisk kost under graviditet	420	420	F3.1.1
--	-----	-----	--------

Sygdomsforebyggelse i alt	420	420	
----------------------------------	------------	------------	--

4H i alt:	300	300	
------------------	------------	------------	--

Uddannelse:

42. Fokus på økologi på Madskolerne i 2009	300	300	ej statsstøtte
--	-----	-----	----------------

Uddannelse i alt	300	300	
-------------------------	------------	------------	--

Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning i alt:	271	271	
--	------------	------------	--

Forskning og forsøg:

43. Afværgelse af fugleskader i økologisk majs	169	169	F3.1.1
--	-----	-----	--------

44. Humlebier og rovsvampe til forbedring af udbyttet i økologiske solbær	102	102	F3.1.1
---	-----	-----	--------

Forskning og forsøg i alt	271	271	
----------------------------------	------------	------------	--

Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion i alt:	228	228	
---	------------	------------	--

Forskning og forsøg:

45. Hestebønner til økologiske smågrise	228	228	F3.1.1
---	-----	-----	--------

Forskning og forsøg i alt	228	228	
----------------------------------	------------	------------	--

Jysk kvægrådgivning i alt:	93	70	
-----------------------------------	-----------	-----------	--

Sygdomsforebyggelse:

46. Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin	93	70	F3.1.1
---	----	----	--------

Sygdomsforebyggelse i alt	93	70	
----------------------------------	-----------	-----------	--

Fonden for økologisk landbrug - Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår

Beløb i 1000 kr.	Regnskab 2005	Regnskab 2006	Regnskab 2007	Regnskab 2008	Regnskab 2009
------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

INDTÆGTER:

Overført fra forrige år	2.741	1.824	2.754	2.118	2.596
Produktionsafgifter	0	0	0	0	0
Promillemidler	12.805	12.780	12.408	11.169	13.101
CO ₂ -midler	0	0	0	0	0
Særbevilling og anden indtægt	0	0	0	0	0
Renter	33	40	89	76	37
Tilskud til fondsadministration	50	250	250	250	250
I. Indtægter i alt	15.629	14.894	15.501	13.613	15.984

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme i alt	2.851	2.514	1.677	1.754	2.315
Forskning og forsøg i alt	4.755	4.753	5.927	4.311	5.238
Produktudvikling i alt	1.527	2.544	2.088	1.742	536
Rådgivning i alt	3.847	1.036	1.327	1.126	2.968
Uddannelse i alt	364	498	690	551	599
Sygdomsforebyggelse i alt	376	465	1.237	389	616
Sygdomsbekæmpelse i alt	0	0	0	0	0
Dyrevelfærd i alt	0	0	164	860	776
Kontrol i alt	0	0	0	0	0
Særlige foranstaltninger	0	0	0	0	0
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	0	0	198
II. Udgifter til formål i alt	13.720	11.810	13.110	10.733	13.246

Fondsadministration

Generel fondsadministration	50	250	250	250	250
Tab på debitorer	0	44	-10	-3	0
Revisionsudgifter	26	26	26	24	25
Bestyrelseshonorar	9	10	7	13	7
III. Administration i alt	85	330	273	284	282

IV. Udgifter i alt	13.805	12.140	13.383	11.017	13.528
---------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Overførsel til næste år	1.824	2.754	2.118	2.596	2.456
Overførsel til næste år i pct. af årets udgift	13,2	22,7	15,8	23,6	18,2

Fonden for økologisk landbrug - Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår

Beløb i 1000 kr.	Regnskab 2005	Regnskab 2006	Regnskab 2007	Regnskab 2008	Regnskab 2009
Supplerende oplysninger:					
Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere:					
Økologisk Landsforening	5.247	4.505	2.953	3.083	5.292
Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	1.422	2.145	3.176	1.546	3.067
Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret	3.736	2.755	4.593	4.127	2.858
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	532	534	497	695	740
Statens Serum Institut	0	0	0	0	420
4H	0	0	0	0	300
Landboforening Gefion / Økologisk rådgivning	0	0	0	0	271
Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion	140	0	0	649	228
Jysk Kvægrådgivning	0	78	52	150	70
Økologisk Rådgivning	0	0	0	213	0
LKF Vandel	89	151	189	208	0
Den Økologiske Landbrugsskole	64	0	108	62	0
Forskerskolen for økologisk Jordbrug og fødevarer-systemer	0	0	652	0	0
KVL/Københavns Universitet	428	392	500	0	0
Småøernes Fødevarer-netværk	0	0	155	0	0
Meyerfood ApS	0	0	125	0	0
Fejøl Forsøgsplantage k/s	0	0	110	0	0
Dansk landbrug	277	410	0	0	0
Vestjyllands Højskole	0	314	0	0	0
Københavns Kommune	0	306	0	0	0
Forskningscenter for Økologisk Jordbrug	37	188	0	0	0
Agrologica	0	32	0	0	0
Farre	596	0	0	0	0
Økologisk Jordbrug	466	0	0	0	0
Danmarks Tekniske Universitet	233	0	0	0	0
Landboforeningen LHN	200	0	0	0	0
Landbrugsraadets Projekt-service	134	0	0	0	0
Fejøl Forsøgsplantage amba	119	0	0	0	0
V. I alt	13.720	11.810	13.110	10.733	13.246

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 1. Kulstof-skolen: På vej mod klimaneutral økologiske landbrug

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at fremme et klima-neutralt økologisk landbrug ved at give konkrete anvisninger på anvendelse af vedvarende energi og energibesparelse på økologiske bedrifter, samt ved at udvikle en overordnet strategi for et klimaneutralt økologisk jordbrug

1. Udvikling af værktøj (prototype) til beregning af kulstofbalancer på økologiske ejendomme.

I samarbejde med Bjørn Molt Pedersen fra Århus Universitet, er der udviklet en prototype på et værktøj der beregner kulstofbalancer i økologiske sædskifter. Modellen er testet på forskellige økologiske produktionstyper og viser, at der især hos økologiske planteavlere, er store muligheder for at øge kulstofbindingen via sædskiftet til gavn for klimaet.

2. Udvikling af et Kulstof- og Energi-tjek.

7 økologiske bedrifter af forskellig karakter har fået foretaget et kulstoffjek. Og resultaterne herfra viser at afgrøder med en høj plantetæthed, høj rodtæthed og lang vækstperiode er at foretrække kulstofmæssigt. Mens rækkeafgrøder som korn og majs, må suppleres med efterafgrøder, for at sikre kulstofbindingen. Plantning af læhegn har en særdeles positiv indflydelse på ejendommens kulstofbalance.

3. Udvikling af en oversigt over praktiske og konkrete tiltag til at fremme lagring af kulstof og energibesparelser på bedriften.

Der er indsamlet et omfattende materiale med inspiration til tiltag som kan fremme energibesparelse på økologiske plante- og malkekvægsbrug. Det har vist sig at små el- og dieselmotorer ofte har hovedansvaret for det fossile forbrug, fordi de arbejder i relativt mange timer.

4. Strategiudvikling for Klima-neutral økologisk jordbrug i branchen.

Der er udviklet og offentliggjort en klimastrategi for økologisk landbrug. Strategien er blevet til i samarbejde med bl.a. forskere og landmænd. I strategien slås det fast at økologisk jordbrug allerede i dag er klimavenligt, og f.eks. har en lavere udledning af drivhusgasser pr. ha. end konventionelt landbrug. Der er imidlertid mulighed for at gøre økologisk jordbrug endnu mere klimavenligt med en række tiltag, der er beskrevet i strategien.

5. Formidling og debat blandt økologer

Der er etableret en omfangsrig temaside om klima og økologi i starten af 2009. Der er en lang række artikler om klima og landbrug, men også om betydning af vores kost for klimabelastningen. Der er også en specifik temaside om projektet Kulstofskolen med artikler om kulstof og kulstofbinding. Projektet og dets resultater er utraditionelt formidlet med succes via Maskinbladet. Der er taget initiativ til et nyhedsbrev om økologi og klima.

Note 2. Økologi og rent vand

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Økologi er et middel til sikring af grundvandskvaliteterne. Vandværkerne har interesse i at engagere de landmænd der driver jorden i indvindingsområderne til at gøre det på en måde, der bedst muligt forener landbrugs-mæssig produktion med beskyttelse af vandressourcerne. Projektet skal i dialog med målgruppen af potentielle landmænd i indvindingsområderne og beskrive hvilke driftsformer, der bedst sikrer grundvandet

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

imod forurening med pesticider og nitrat. Områdetyper hvor geologien betinger særligt restriktive tiltag skal lokaliseres og den driftsform der giver den ønskede effekt beskrives. Det direkte indtægtstab ved at indgå aftaler om restriktiv produktion beregnes for at fastsætte hvilken økonomisk kompensation der er nødvendig for at ideen kan få gennemslagskraft.

Med det formål at få en dialog i gang, vil der blive gennemført et eftersyn hvor den enkelte landmand eller erfa-gruppe kan mødes med fagkonsulenter og biologer fra vandværker og kommuner for at diskutere det nødvendige omfang af tiltag og den tilhørende kompensation. I projektets første år er der lavet et grundlæggende kortlægningsarbejde og en række aftaler om metode og strategi i samarbejde med kommunale vandforsyningsselskaber. Der er lavet indledende arbejde med at udvikle et værktøj til hurtig konsekvensberegning af omlægning til økologisk drift. 3 vandindvindingsområder er defineret i samarbejde med vandforsyningerne i Esbjerg, Århus og Kalundborg.

Note 3. Høj kvalitet af økologiske lam på grovfoder

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Projektets formål er at undersøge og opsamle erfaringer, og finde de praktiske barrierer i produktionen af økologiske lam på grovfoder.

Der er indsamlet data, herunder foderkvalitet fra fem ejendomme med lammeproduktion. Der er gennemført afprøvning af produktion under forskellige forhold. I to staldskoler er der udviklet løsningsmodeller og samlet erfaringer, der er videreformidlet i brochurer, artikler og faglige oplæg ved møder.

Det kan lade sig gøre at producere gode økologiske lam på grovfoder. Staldskolen har været med til at udvikle de deltagende økologiske lammeproducenter til bedre management, som har resulteret i bedre sædskifte, stabil tilvækst og dyrevelfærd. Staldskolen har sammen med 3 besøg på bedriften resulteret i høj motivation og videndeling. Vejningerne har medvirket til at underbygge de råd, der er givet og de opnåede resultater som tilvæksten på lammene har vist. På baggrund af resultaterne har vi ikke kunnet afdække påvirkningerne af lysforhold og klipning, da projektet sluttede for tidligt i forhold til indbindingen.

Erfaringerne viser desuden følgende: Græs- og grovfoderkvalitet er lig tilvækst, god og stabil tilvækst gennem hele opvæksten sikrer et rigtig godt slutprodukt, parasitter kan reducere tilvæksten op til 50 %, foderplanlægningen svarer godt overens med optagelsen af foder, som svarer til forventet tilvækst.

Note 4. Økologisk planteproduktion uden konventionel gødning

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.e.i

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Projektets formål og indhold er:

- At demonstrere robuste sædskifter, landmandserfaringer og dyrkningspraksis, hvor økologisk produktion er uafhængig af konventionel gødning.
- At udvikle og demonstrere sædskiftedesign, som udnytter næringsstofferne optimalt og minimerer tab.
- At samle og syntetisere eksisterende viden fra forskning og forsøg og formidle det på en konkret og brugerrelevant måde.
- At bidrage til, at økologisk landbrug kan udfase brugen af konventionel husdyrgødning hurtigst muligt.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

I projektet vil der blive etableret demonstrationsdyrkning af marker uden konventionel gødning, og markerne kan følges på internettet og til markvandring. Der bliver etableret et demosædskifte for grønsagsproduktion på sandjord. Der bliver udviklet et rådgivningsværktøj til næringsstofstyring i sædskiftet på baggrund af de nyeste forskningsresultater. Eksisterende sædskifteviden fra forsøg og forskning bliver samlet i kort og konkret formidling. Der bliver holdt regionale temamøder om økologiske sædskifter, hvor udfordringer og løsninger bliver diskuteret mellem økologiske landmænd.

Det første år ud af projektets samlede treårige periode er gennemført. Der er indledt udvikling af løsninger til web-baseret demonstration af dyrkning uden konventionel gødning, og der er indledt udvikling af et planlægningsværktøj på baggrund af input fra forskningsprojektet EU-rotate. Der er gennemført første års dyrkning af - og en markvandring ved - et demonstrationssædskifte med kvælstofeffektivt grønsagssædskifte på Billeslund og udgivet et hand-out om sædskiftet. Der er gennemført to regionale temadage med oplæg og cafediskussion om dyrkning uden konventionel gødning, og der er udgivet en pjece om samme emne. Endelig er der indledt et arbejde med en sædskiftehåndbog, som skal lægges på Internettet. De første testsider er lagt på Internettet.

Note 5. Lokale økologiske varer i dagligvarehandlen

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: DMG

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet er at skabe afsætning af lokale økologiske varer igennem dagligvarehandlen.

- For konceptet "lokale økologiske varer i dagligvarehandlen" er der udviklet, præsenteret og implementeret i alt 4 koncepter for 4 detailkæder i Danmark
- Der er udviklet en ny distributionskanal til gavn for de lokale leverandørers produkter til en detailkæde (DøgnNetto) via Øllingegaard som samarbejdspartner
- De lokale økologiske leverandører for koncepterne er via en behovsafdækning blevet identificeret og udvalgt til de relevante detailkæder
- Der er udviklet brochurer, skilte og out-door materiale samt demomaterialer til markedsføring af lokale varer konceptet
- Der er på baggrund af den store forbrugerinteresse fra samtlige fire detailkæder givet tilsagn om yderligere udbygning af lokale varer konceptet i 2010.

Resultatet for projektet har vist at detailkæderne er villige til at afprøve nye initiativer, der understøtter de centrale dimensioner for økologisk produktion og værdisæt. Begreberne for lokale varer såsom nærhed, kendskab til gården/stedet og håndværksmæssig kvalitet har vist sig at være centrale parametre, som detailkæderne med interesse har anvendt i markedsføringen.

Note 6. Dining out for climate

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet ved "Dining out for the climate" var at fremme anvendelsen af klimavenlige fødevarer i Københavns caféer og restauranter, og bruge events og synlighed i café- og restaurantmiljøer som platform for oplysning til københavnere og besøgende om klimavenlig mad. Via events og information er der skabt samtaler om klimavenlig mad hen over bordet, og København brandes som miljøvenlig storby. Projektet har skabt nye handlemuligheder for restaurationsbranchen og forbrugerne, der ønsker at træffe et klimavenligt madvalg. Det har

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

medvirket til at styrke borgernes bevidsthed om behovet for handling ifht. at spise mere klimavenligt. I samarbejde med Københavns Kommunes "Grønne Erhverv" har projektet været med til at brande byen som ansvarlig i klima- og miljøsammenhæng. Knap 200 spisesteder har arbejdet med at tilbyde økologisk og klimavenlig mad til borgerne i København og de tilreisende i forbindelse med COP15 i december. Udover selve bespisningen, er der formidlet viden til forbrugerne omkring klimavenlige madvalg. Projektet har altså sat fokus på både restauranter/cafeer og privates handlemuligheder i forhold til at lave klimavenlig, økologisk mad. Projektet har som overordnet formål søgt at fremme afsætningen af økologiske fødevarer", da det økologiske valg har været formidlet som en vigtig grundfaktor i den klimavenlige menu.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttere reglerne, da det ikke har markedsmæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 7. Økobarn III - debat, dialog og udvikling

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.e.ii

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Økologisk Landsforening søsatte i 2008 hjemmesiden Økobarn.dk, som en særlig informationsside rettet mod gravide og forældre til børn primært i alderen 0-1 år. Økobarn.dk har bidraget til at øge kendskabet til og viden om økologiske fødevarer. Med en tilfredshedsprocent på 85% har 20.000 økobørns forældre gennem hjemmeside og aktiviteter haft en god oplevelse med økologi. Og 77% anser Økobarn.dk som den primære kanal til information og dokumentation om økologi.

Via information fra websiden har Økobarn.dk øget målgruppens tilgængelighed til viden om økologisk mad, og motiveret til køb af økologisk mad til hele familien. I forbindelse med lancering af ny webplatform sidst i projektperioden, er der udviklet forum til større brugerinddragelse. Dette har stor kontaktflade, og involverer engagerede forbrugere med interesse for økologi, men det er endnu for tidligt at evaluere på antal brugere mv. Som en del af brugerfladen er muligheden for søgning, interaktion og dialog mellem brugerne blevet kraftigt forbedret efter ønske fra brugere.

Note 8. Økologisk Frontløber

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2009 – december 2009

Projektets formål er gennem udvikling af en ny prisuddeling at give øget opmærksomhed om økologiske landmænd, der i særlig grad bidrager til udvikling af økologisk fødevarerproduktion på de tre vigtige konkurrenceparametre: dyrevelfærd, miljømæssig bæredygtighed og sunde, smagfulde råvarekvaliteter.

Udformning af koncept for uddeling af tre "Økologisk frontløber"-priser blev tilrettelagt således, at uddelingen styrker såvel forbrugernes kendskab til disse tre vigtige argumenter for økologiske fødevarer, som at menneskerne bag økologi synliggøres, og den økologiske branche inspireres til at udvikle sig videre på branchens vigtigste konkurrenceparametre. Udnævnelsen af Økologiske frontløbere blev eksponeret og vakte betydelig interesse indenfor den økologiske branche. Hundreder af læsere af ØKOLOGI&ERHVERV blev således mobiliseret i jagten på de tre Økologiske Frontløbere 2009. Konkurrencen gav derfor fyldig eksponering af de gode eksempler, som kan tjene andre indenfor branchen til inspiration. Der blev fundet 26 kandidater. Heraf kunne ni nomineres og tre kåres.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Der var tre kriterier for at kunne kandidere: Man skulle have gjort noget særligt for dyrevelfærd, fødevarekvalitet eller miljø. I projektforsøget viste det sig, at der er langt færre, som gør noget særligt for miljø end for kvalitet og dyrevelfærd. Der var således 16, som blev kandidater, fordi de gjorde noget særligt for fødevarekvaliteten, mens 6 udmærkede sig indenfor dyrevelfærd og kun fire inden for miljø. Da det var et mål at udnævne en frontløber inden for hver kategori, blev det væsentligt sværere at blive kåret ud fra fødevarekvalitet end fra miljø. Ved fremtidige kåringer bør det overvejes kun at operere med enten et parameter eller alternativt kun at uddele én pris.

Projektet blev gennemført i 2009 og kom dermed i tidsmæssig karambolage med Økologisk Guld. Det kostede på eksponeringen udenfor den økologiske branche. Eventuelle fremtidige prisuddelinger bør derfor tilrettelægges, så de ikke kolliderer tidsmæssigt.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøttere reglerne, da det ikke har markeds mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.

Note 9. [Dyrkning af tørrede urter som specialfoder til økologiske husdyr](#)

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at indsamle viden og erfaringer om dyrkning af urter i ren bestand eller blanding.

I projektets første år er der etableret en projekt- og koordineringsgruppe. På baggrund af erfaringsudveksling i projektgruppen og studier af litteraturen er der udvalgt 6 urter som der arbejdes videre med for at screene deres egnethed til dyrkning i renbestand. Demonstrationsmarker er etableret med demo-dyrkning af de udvalgte urter. I dyrkningen indgår 3 bælgeplanter (Stenkløver, esparsette og kællingetand) og 3 ikke-bælgeplanter (Vejbred, kørvel og Cikorie).

Konklusionen efter første år i projektet er, at der er en stor og stigende interesse for at bruge og dyrke urter i økologisk produktion med fokus på biodiversitet, alsidighed, dyrevelfærd og sundhed i kød- og mælkeprodukter. Samtidig tyder resultater fra andre projekter på, at fodring af malkekøer med urter kan måles som en ændret sammensætning af indholdsstoffer og smag i mælken.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 10. [Farefoldskoncept med energifgrøder og robuste sædskifter i økologisk svineproduktion](#)

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Formålet med projektet er at udvikle et farefoldskoncept for økologisk sohold med forbedret næringstoff-udnyttelse, højere dyrevelfærd og et bedre arbejdsmiljø for landmanden. Projektet består af 3 delprojekter.

1. Screening af bioenergifgrøder for egnethed som foldplanter.

Der er gennemført et forsøg med slagtesvin i pilebeplantning på Foulum. Forsøget har været en succes, da der ikke har været nævneværdig skade på pilebeplantningen. Der er foretaget N-minprøver, som dog ikke er opgjort endnu. Der er lavet en kortfilm, som skal efterredigeres senere.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

2. Forbedret næringsstofudnyttelse i sædskiftet på svinebrug.

Formålet er at demonstrere et svinesædskifte med forbedret næringsstofudnyttelse og højere udbytter ved brug af kvælstofkrævende afgrøder og efterafgrøder efter marken, hvor grisene afgræsser.

Aktiviteterne har dels været at anlægge parceller med efterafgrøder i folde, hvor der har gået søer, dels at anlægge kløvergræsudlæg, som er mere hårdføre, end standard blandinger. Efterafgrøderne er etableret hos én forsøgsvært på fire forskellige tidspunkter, svarende til når landmanden flytter et hold søer til en ny mark. Det har givet mulighed for en meget tidlig såning af efterafgrøder med meget kraftig vækst og N-optagelse til følge, som er dokumenteret med planteklip og analyser. Der er taget N-minprøver i parcellerne. I 2010 vil der igen blive taget N-min prøver og der vil blive dyrket korn i parcellerne. Hos to forsøgsværter er der sået robuste kløvergræsblandinger ud i striber. Disse striber vil i 2010 blive afgræsset med søer og monitoreret gennem vækstsæsonen.

3. Udvikling af samlet foldkoncept med forbedrede adgangsforhold og bioenergi afgrøde.

Formålet er at udvikle og afprøve folddesign med køreveje og energiafgrøde til beskyttelse af grundvandet på to testarealer.

Der er udviklet design for nye faste farefolde til søer, hvor køre-veje og beplantning med pil er en del af de faste elementer i designet. Pilen skal forhindre N-udvaskning selvom søerne bruger arealerne non-stop. Kørevejene med underlag skal gøre det muligt at køre med lette køretøjer i fugtigt vejr uden at jorden bliver kørt op og bliver pløret. I 2010 vil beplantning og køreveje blive etableret i 2009 hos en forsøgsvært. Der er plantet 1 ha. med pil hos to andre forsøgsværter. Der er plantet forskellige kloner af pil og el. Planterne er blevet veletableret på begge lokaliteter, men deres vækst har været mindre end forventet. Derfor forudses, at der ikke kan etableres folde til søer ved pilen før end i 2011, eller måske i efteråret 2010. Det vil afhænge af en senere vurdering.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 11. Fælles strategi for udgasning af konventionel husdyrgødning og halm

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at udvikle en arbejdsplan og en overordnet strategi for hvorledes udfasning af konventionelt halm og husdyrgødning til økologisk produktion kan gennemføres. Herved sikres synergi i et koordineret samarbejde mellem aktørerne.

Via workshops har to arbejdsgrupper og en styregruppe gennemgået eksisterende viden og materiale og fremlagt en rapport. Projektet har leveret et overblik over den eksisterende viden og peget på udviklingsbehov for sektoren på disse områder. Dette er en uddybning af de udfordringer, der er beskrevet i vidensyntesen: "Udvikling, vækst og integritet i den danske økologisektor", juni 2008.

Projektet er ikke omfattet af Statsstøttereglerne, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 12. [Bedre udnyttelse af grovfoder i æg- og fjerkræproduktion](#)

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Projektets formål er at fremme brugen af grovfoder til økologiske høns og sikre god kvalitet i grovfoder samt sikre en god sundhed og høj produktivitet med udnyttelse af grovfoder.

Projektet har fulgt fire økologiske ægproducenter, og deres udnyttelse af grovfoder. Produktionsresultater, praktiske erfaringer og tips formidles ved gårdmøder, artikler, pjecer og filmklip. Projektaktiviteterne har primært haft sigte på at fremme kendskabet til grovfoders gunstige virkning på dyrenes sundhed, velfærd og produktivitet i økologiske produktionssystemer. Det er vanskeligt at måle effekten af de gennemførte aktiviteter, men tilbagemeldinger både vedrørende gennemførte temadage, - den til alle økologiske fjerkræproducenter udsendte DVD og den oprettede hjemmeside har været meget positive. I og med at alle økologiske fjerkræfolk har fået DVD 'en tilsendt til fri afbenyttelse, vurderes det at projektet har haft en god gennemslagskraft.

Konventionelle landmænd (potentielle økologer) og ikke mindst forbrugere, er naturligvis også målgrupper, om end sekundære, disse er blevet inviteret til at deltage i temamøder, har haft adgang til resultaterne via internettet, og gennem artikler. Aktiviteterne på gårdene er udført som planlagt. Det konkluderes at:

- Grovfoder har en ernæringsmæssig værdi til økologiske høner.
- Det har ikke været muligt at vurdere yderligere på grovfoders betydning for den økologiske ægproduktion, idet der desværre har været en del produktivitmæssige problemer i den danske økologiske ægproduktion i 2009, også på gårdene der er med i dette projekt, det konkluderes på denne baggrund, at der er brug for en bedre kontrol med indkøbte foderblandingers næringsstofindhold og kvalitet, i form af mere systematiske foderanalyser.
- Mere sikker viden om grovfodermidlers ernæringsmæssige værdi er nødvendig. Der bør laves flere undersøgelser under forsøgmæssige betingelser (balance forsøg i kontrolleret miljø).
- Der mærkes en voksende interesse for at gøre grovfoder til et større aktiv i den økologiske fjerkræbranche.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 13. Formidling af økologi overfor dagligvarehandlens medarbejdere

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Uddannelse

Statsstøttebestemmelse: DMG

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at understøtte den økologiske afsætning ved at skabe en dybere forståelse og forankring af økologi blandt dagligvarehandlens medarbejdere.

Der er gennemført undervisning for butiksansatte, indkøbsansvarlige o.l. således at økologisk viden forankres effektivt blandt medarbejderne. Konklusionen er, at det er vigtigt, at sikre og understøtte dagligvarehandelens ansatte med viden og fakta om økologi, da de dermed kan være med til at sikre, at forbrugerne får de mest kvalificerede svar på deres spørgsmål om økologi. Desuden er det også vigtigt, at de økologiske virksomheder samt alternative afsætningskanaler får opbygget en viden om økologi, da det er med til at skabe en forankring af økologiens grundbegreber i hele dagligvarehandelen.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 14. Tiltag til at reducere udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af EU-programmer

Statsstøttebestemmelse: RFO 1698/2005 Om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikter

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2009.

Projektet skulle med udgangspunkt i 4 udvalgte gårde demonstrere mulighederne for at optimere det økologiske landbrugs bidrag til at reducere udledningen af drivhusgasser fra dansk landbrugsdrift. Projektet skulle hermed motivere økologiske landmænd til at optimere reduktionen af udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen på deres ejendom og tilvejebringe en mulighed for, at vurdere effekten af økologisk drift sammenholdt med konventionel drift.

I 2009 blev der som led i projektet aftalt en samarbejdsaftale mellem Økologisk Landsforening og Århus Universitet. Ifølge aftalen skulle Økologisk Landsforening indsamle data fra fire landbrug og Århus Universitet skulle gennemføre beregninger for udledning af drivhusgasser. Der er lavet 4 gådrapporter og en folder, der giver overblik/ resumé af resultaterne. Der blev lavet et hand-out med præsentation af projektet og resultater fra én gård til AgroMek, hvor projektet fik god omtale, og der blev rejst interesse for den kommende temadag.

Note 15. [Robotteknik anvendt til Individuel plantepleje](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Biosystemteknologi

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets formål er at undersøge de tekniske muligheder og perspektiver for anvendelsen af robotteknologi og positionering til rationel produktion af økologisk højbærgrøder baseret på individuel plantepleje – punkt-såning, punktvandning og elektrisk ukrudtsbehandling.

Den eksisterende viden om individuel plantepleje er indsamlet og de tekniske muligheder og perspektiver er beskrevet med blandt andet udgangspunkt i myrekonceptet. Der er udviklet en enkeltså- og vande unit der kan så enkelt frø og vander i samme operation. Der er udført design og konstruktionstegninger til mekanismen. Der er udviklet klokke som griber om planten som sammen med et spyd under beskyttelse giver strøm til enkeltplanters rodnet, så dette ødelægges.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 16. [Urter i græsmarken - andel, kvalitet og styring](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Projektets hovedformål er at få en viden om, hvordan urteandelen og de enkelte urter i græsmarken kan styres samt en viden om afgrødekvaliteten af de enkelte urter.

I et parcelforsøg undersøges ni forskellige urter i renbestand og i blandinger med vidt forskellige andele af urtefrø i såsæden, gødskning og slætantal. Vækst, N-balance og konkurrenceevne undersøges for at belyse mulighederne for at styre urterne og effekterne heraf. Kvaliteten af alle arter undersøges; herunder smagbarhed, fedtsyresammensætning, NDF-nedbrydelighed og mikromineraler.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Projektet forventes at kunne beskrive en bred vifte af muligheder, som kan danne baggrund for udvælgelse og vejledning i anvendelse af urter. De foreløbige konklusioner fra det igangværende projekt er, at urterne konkurrenceevne er vidt forskellige. Der er meget svage konkurrenter som kørvel, mellem konkurrenter som bibernelle, kællingetand og stenkløver og stærke konkurrenter som cikorie, vejbred, kommen og lucerne. Urterne i renbestand viste også stor forskel i persistens. F.eks. forsvandt kørvel ret hurtigt, selv om der var en meget tæt bestand i starten. Stenkløvenes bestand blev efterhånden også for uensartet. Det er ensbetydende med, at der bør være mere fokus på at identificere de potentielle vækstforhold for de enkelte arter og hvordan de enkelte arters vækst kan optimeres i intensive kløvergræsmarker. Foderværdier og smagbarhed var meget forskellige mellem de enkelte arter.

Mælkekvantiteten blev ændret væsentligt ved fodring udelukkende med urter sammenlignet med kløvergræs, hvilket giver perspektiver for at urtefodring i fremtiden vil kunne være en medspiller ved produktion af differentieret mælk.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 17. [Topdressing til øko-grønsager](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Havebrugsproduktions

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Marts 2008 - december 2010

Det er projektets formål at afklare hvilke organiske stoffer, der er velegnede som hurtigvirkende gødninger til økologisk dyrkede grønsager. Ved topdressing eller tilførsel af supplerende gødning til grønsager er det ikke kun et krav at de organiske gødninger er hurtigvirkende, men også ønskværdigt at de er let håndterbare og relativt prisbillige.

Der er gennemført forsøg med syv forskellige organiske produkter tilført som supplerende gødning til grønkål og bladselleri. Resultaterne viste, at alle gødninger øgede produktionen i forhold til ugødet behandling. I grønkål blev det største merudbytte opnået ved eftergødsning med fiskemel, monterra-malt, lupinfrø og monterra-13. I bladselleri blev det største merudbytte opnået ved grønspiller, hønsegødning, monterra-malt og fiskemel, men her var effekten ikke statistisk sikker. En god N-forsyning resulterede i et lavt indhold af tørstof og et højt indhold af N.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 18. [Solbær og ribs målrettet til økologisk produktion](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Havebrugsproduktion

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Formålet med projektet er at undersøge de udvalgte selektioners udbyttepotentiale og markresistens og undersøge solbær- og ribssaftens indhold af naturlige antioxidanter (C-vitamin og farve), sukker og syre. I en forsøgsmæssig plantning af 13 solbær- og 10 ribssorter, som er potentielle sorter for økologisk dyrkning, foretages videnskabelig indsamling af data af udbytte, høst kvalitet, buskenes robusthed og indre bær kvalitet.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Resultaterne fra 2009 viser, at solbærsorterne Narve Viking og Ben Hope foreløbig er de bedst egnede til en økologisk produktion. De har høje udbytter, en god juicekvalitet og er forholdsvis robuste mod sygdomme og skadedyr. Ribssorten Red Poll havde det højeste udbytte, den bedste juicekvalitet og var modstandsdygtig mod de fleste svampesygdomme.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 19. Netværk for økologiske bær

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Havebrugsproduktion

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Projektets primære formål har været at udarbejde en økologisk forskningsplan med det formål, at kunne forbedre grundlaget for udvikling af den økologiske bærproduktion og den tilhørende industri. Med henblik herpå blev der etableret et netværk med deltagelse af alle relevante interesserede parter. Netværket har udarbejdet en forskningsplan, som skal udgøre et vigtigt arbejdsredskab for fokusering af økologisk forskning inden for bærområdet i de efterfølgende år.

Forskningsplanen indeholder følgende hovedforskningsområder:

1. Sorter og forædling
2. Produktudvikling
3. Optimering af produktionen mht. vand- og gødningstilførsel, ukrudtskontrol, forberede produktionerne til klimaændringerne samt virkning af disse tiltag på indre kvalitet.
4. Vækstmedier i beskyttet produktion (jordbær)
5. Naturlig regulering af skadedyr
6. Mindske angreb af svampesygdomme
7. Bevaring af råvarens kvalitet, både ydre og indre under høst, transport og lagring.

Projektet er ikke omfattet af Statsstøtteregele, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 20. Afprøvning af forskellige strategier til bekæmpelse af tidsler

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Plantebeskyttelse og Skadedyr

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Projektets formål er at undersøge forskellige strategier til at bekæmpe ager-tidse. Der undersøges to forskellige typer af strategier: den ene går ud på at dyrke konkurrencedygtige afgrøder (kløvergræs i 1 eller 2 år, hamp, vinterraps) for at undertrykke tidslerne. Den anden går ud på at afprøve forskellige gamle "husråd" (afslåning før regn, aftopning, knusning) til mekanisk bekæmpelse af tidsler i afgrøder.

Årets resultater tyder på at hamp og kløvergræs er bedre konkurrenter overfor tidsler end raps. Det giver dog en usikkerhed at rapsen ikke etableredes særlig godt som efterafgrøde, der skulle have bidraget til konkurrencen mod tidslerne.

Aftopning og knusning har ikke reduceret tidslernes biomasse lige så meget som afslåning. Der er tendens til at afslåning før regn reducerer biomassen mere end afslåning alene. To behandlinger reducerer biomassen af

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

tidslerne mere end én, bortset fra ved knusning (tromling), hvor der ikke er forskel på effekten af en og to behandlinger. Det kommende års registreringer i korn vil vise om effekten af konkurrence eller bekæmpelse er holdbar – altså om der vil være mindre biomasse af tidsler i kornet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 21. [Øget udbytte og bedre kvalitet i økologiske kartofler gennem placeret gødning](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2006 - marts 2009

Det overordnede formål med projektet var at danne grundlag for en bedre og mere ensartet kvalitet af økologiske kartofler som især forventes at kunne opnås gennem en bedre næringsstofforsyning. Det var projektets mål at undersøge hvordan udbytte og kvalitet af økologiske kartofler kan øges gennem placering af gylle og vinasse under kartoffelkammen samt hvordan denne gødningstildeling spiller sammen med sædskifte (grøngødning og efterafgrøder) og jordtype.

Spisekartoffelsorten Sava blev i 2006, 2007 og 2008 dyrket i to forskellige økologiske sædskifter med varierende frugtbarhed i Jyndevad på jordtypen JB1 og i Foulum på jordtypen JB4. Effekten af at placere gylle under kartoffelkammen efter lægning blev sammenlignet med normal procedure som er tildeling af gylle ved nedfældning forud for kartoffellægning.

Udbyttet af økologiske kartofler, frembragt af forspirende læggekartofler og præcis tildeling af organisk gødning, lå i alle tre forsøgsår på et stabilt højt niveau. Placering af gylle under kartoffelkammen synes ligeledes i alle tre forsøgsår at blive optaget bedre i afgrøden end når den blev nedfældet forud for kartoffellægningen. Det salgbare kartoffeludbytte øgedes dog ikke i alle tilfælde når gyllen placeres. I parceller med meget høj jordfrugtbarhed i form af højt indhold af mineralisk N kunne placering af gylle reducere både knoldudbyttet og kvaliteten hvis N optagelsen blev for stor. Der er ikke noget der tyder på at gylle ved kontakt med de høstede knolde kan give afsmag. Derimod kan placering af gylle være en indirekte årsag til både dårligere og bedre kartoffelkvalitet idet større andel af den tildelte gødning bliver til rådighed for afgrøden sammenlignet med normal nedfældning af gylle. Endelig har forsøgene vist at store mængder N kan udvaskes fra rodzonen i vinterhalvåret efter kartoffeldyrkning. Dette kan sandsynligvis primært tilskrives letomsættelige afgrøderester fra både forfrugt og kartoffelafgrøde hvor N mineralisering fremmes af intensiv jordbearbejdning før, under og efter kartoffeldyrkning.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 22. [Økologisk svineproduktion uden kastration](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø

Hovedformål: Dyrevelfærd

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Det er projektets formål at kunne anviser produktionsmetoder, der muliggør en dyrevelfærds- og spisekvalitetsmæssig acceptabel økologisk hangriseproduktion, således at kastration kan undgås. Herved vil der være grundlag for en betydelig dyrevelfærdsmæssig forbedring i den økologiske svineproduktion.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Projektet er et 2-årigt projekt der er opdelt i to sideløbende projektdele. Formålet i del 1 er at undersøge slagtealderens betydning for dyrevelfærd og risiko for ornelugt i et frilandssystem, hvor der er kuldvis opdrætning med slagtning af hangrise ved enten 40 kg eller 60 kg. Formålet i del 2 er at undersøge om det er muligt at opnå en høj dyrevelfærd og lav risiko for ornelugt ved kønsvis opdræt af hangrise i et økologisk staldsystem, hvor forholdene er optimeret med grovfoder for at reducere risikoen for aggressioner og ornelugt. Hangrisene slagtes ved 100 kg i denne del.

P.t. er der i forhold til del 1 gennemført aktiviteter hos en landmand. Der har været indsat 15 drægtige i søer af Sortbroget Dansk Landrace i hver sin farefold med hytte. Efter faring blev smågrisene sammen med soen i farefolden indtil 8-9 uger efter faring hvor soen blev fjernet. Der er foretaget adfærdsregistreringer ca. én gang om ugen. Hangrisene er slagtet ved 40 eller 60 kg og der er foretaget skatolmålinger af nakkespækket. Foreløbige resultater tyder på for høje skatotal i ca. 20 % af tilfældene. Der har dog været store problemer med at holde smågrisene opdelt kuldvis, hvilket kan have påvirket resultaterne ligesom dette har vanskeliggjort adfærdsregistreringerne. Disse er ikke opgjort p.t.

I del to er der udviklet en adfærds-/velfærdsprotokol samt opstartet aktiviteter hos 2 landmænd, som har indrettet produktionssystemet i overensstemmelse med projektets formål. Adfærdsregistreringerne er i gangværende og fortsætter i 2010.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 23. Levende råd giver levende kalve

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Husdyrbiologi og - Sundhed

Hovedformål: Dyrevelfærd

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2008 - juni 2010

Forskningsresultater viser at høj kalvedødelighed blandt andet er relateret til landmandens manglende tro og tillid til egen rolle i problemløsningen. Projektets formål er derfor at muliggøre en markant nedbringelse af dødeligheden og sygeligheden i kalveflokken i økologiske malkekvægsbesætninger gennem en bevidst og struktureret rådgivningsindsats.

Projektet blev igangsat i 2008, hvor en række nye faktorer med indflydelse på kalvedødeligheden blev afdækket. Projektet er baseret på dialogbaseret rådgivning, hvor landmanden af rådgiverne samt at kolleger i den igangsættende fase støttes til selv at analysere og fokusere sin indsats samt inddrage rådgivernes direkte involvering i den praktiske tilrettelæggelse og prioritering inden for den enkelte bedrift. En række besætninger er blevet fulgt. Datamateriale er indsamlet og analyserne er under færdiggørelse. Den afsluttende besøgsrunde gennemføres sommeren 2010. Udover de 11 involverede besætninger er 9 besætninger, som har deltaget i staldskoler blevet fulgt. Situationen er indgående beskrevet i disse besætninger og har dannet grundlag for case-beskrivelser i "levende råd giver levende kalve"-manualen.

Note 24. [Forbedret mørhed på økologisk svinekød](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Fødevarekvalitet

Hovedformål: Produktudvikling

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Juli 2008 – december 2009.

Det overordnede mål med projektet var at forbedre spisekvaliteten af økologisk svinekød. Slagteriernes muligheder for ved deres behandling af såvel hele svinekroppe som udskæringer at opnå en bedre mørhed i

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

økologisk svinekød blev kortlagt. Derudover blev den bedste kombination af mulige behandlinger efter slagting udledt. Der er udarbejdet en redegørelse og beregning af slagteriernes muligheder for at implementere de foreslåede procesændringer samt tilknyttede omkostningerne.

Resultaterne viser, at ved at implementere trinvis køling af økologiske slagtekroppe eller modne slagtekroppen i 2-3 dage mere end de traditionelle 2 dage, opnås en klar forbedret mørhed af svinekødet på et niveau, der kan erkendes af den private forbruger. Der er ingen negative mikrobiologiske konsekvenser af at implementere trinvis køling. Merudgiften er beregnet til ca. 6,5 øre pr. kg. Slagtekrop og 2 dages ekstra modning vil koste ca. 5,1 øre pr. kg. Slagtekrop.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 25. [Reduceret pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre](#)

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Husdyrbiologi og – Sundhed

Hovedformål: Sygdomsforebyggelse

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2009.

Formålet var at dokumentere niveauet af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre i økologiske sobesætninger. Derudover at udvikle et styresystem til brug i den enkelte besætning til forbedret kontrol og håndtering af pattegrisedødeligheden og diarre.

I 2007 og 2008 blev styresystemet udviklet og afprøvet i en række besætninger. Baseret på erfaringerne i 2007 og 2008 har projektet i 2009 beskrevet styresystemet i manualer for reduktion af henholdsvis pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre. Manualerne er målrettet mod økologiske svineproducenter med gode råd om optimal pasning af dyrene.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 26. [Økologiske markforsøg](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: juni 2008 – januar 2012

Projektets formål er at frembringe viden indenfor økologisk planteproduktion, som bidrager til, at økologisk produktion bliver en succes og kan efterkomme efterspørgslen efter økologiske varer i en virkelighed, hvor konventionel husdyrgødning skal udfases. Forsøgene bidrager til at forbedre de dyrkningsmæssige og økonomiske resultater for økologisk planteproduktion. Der er i 2009 gennemført 61 økologiske forsøg inden for 8 forskellige indsatsområder.

1. Dyrkning af vintersæd ved udfasning af konventionel husdyrgødning
2. Robust kornproduktion
3. Proteinafgrøder/aminosyreafgrøder
4. Kløverens vækst i kløvergræsmarker
5. Dyrkningssikker majsproduktion.
6. Forsøg med besværligt rodukrudd (følfod og agersvinemælk)
7. Produktion af økologiske biomasse i planteavlssædskifter
8. Nye efterafgrøder med dyb rodvækst

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Projektet er første år med forsøg, så der foreligger kun foreløbige konklusion på baggrund af en vækstsæson. Med det forbehold er der fremkommet værdifulde resultater, som allerede nu vil blive anvendt af de økologiske landmænd:

- Forsøg med gødskning af vintersæd har givet viden om, hvordan gødskningen skal prioriteres mellem arterne og i forhold til forfrugten.
- Vinterhavre har vist sig udbyttmæssigt på niveau med de andre vintersædsarter – på milde lokaliteter i en vinter som 2008/2009.
- Samdyrkning af vårsædsarter har givet en robust afgrøde – i 2009 havde kombinationen havre/vårbyg større udbytte end havre/vårhvede.
- Senere såning af grynhavre gav meget store udbyttenedgange – men der blev ikke fundet afgørende forskelle i kvaliteten.
- Ukrudtskonkurrencen i markært blev øget mere ved at øge udsædsmængden af ærter end ved iblanding af korn eller skift til en normalbladet sort.
- Der blev høstet meget høje udbytter i quinoa.
- Vinterhestebønne og måske vinterærter har et potentiale i Danmark i milde vintre. Der er dog mange dyrkningsmæssige aspekter, der skal belyses.
- Udlæg af kløvergræs i renbestand inden midten af august giver et god græsmark. Senere udlæg kræver at der anvendes dæksæd.
- Kalium til kløvergræs gav de samme udbytter som ved tilførsel af gylle.
- Artsforsøg i kløvergræs viser, at rødkløver i blandingerne er afgørende for at høste et stort udbytte med et højt proteinindhold. Kombinationen af rødkløver og strandsvingel ser ud til at være god.
- Dybere såning af majs mindskede rågeangrebene, men ved tidlig såning gav det også problemer med fremspiringen. Udsættelse af såtidspunktet medfører udbyttenedgang

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 27. [Biogasgødning - nøglen til udfasning af konventionel husdyrgødning](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - maj 2010

Formålet med projektet er at afklare og anvise, hvordan produktion af biogasgødning kan forbedre udnyttelsen af de næringsstoffer, der er til rådighed i økologisk produktion. Målsætningen er, at konventionel husdyrgødning kan undværes i fremtiden. Det undersøges, hvordan biogasproduktion forbedrer energiregnskabet og næringsstofbalancen i økologisk landbrug.

I et forsøgsanlæg er der produceret forskellige typer biogasgødning baseret på økologisk plantemateriale og husdyrgødning. På baggrund af gasproduktionen og gødningens næringsstofsammensætning beskrives de økonomiske, drifts-, miljø- og klimamæssige fordele. Grundpillerne i et beslutningsstøtteværktøj er udarbejdet og færdiggøres med data fra forsøgsanlægget. Resultaterne fra projektet, skal bruges til at sammensætte den optimale biogasgødning og til at lave et beslutningsstøtteværktøj og vejledninger til brug for den økologiske landmand, så det bliver enklere at vurdere mulighederne i biogas på den enkelte bedrift.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 28. [Sundhedsstatus i økologiske malkekvægsbesætninger](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at analysere data fra kvægdatabasen, som kan belyse sundhedsniveauet i økologiske besætninger, for derigennem at kunne udpege de væsentligste sygdomsproblemer og dermed fokusområder i de økologiske malkekvægsbesætninger. Data der indgår i analysen er registrerede slagtefund og sygdomsbehandlinger, samt besætningsdata.

Dødeligheden i de økologiske besætninger med malkekvæg er generelt lidt lavere end gennemsnittet i de konventionelle besætninger (4,1 vs. 5,7 %). Den gennemsnitlige alder for en ko i en økologisk besætning er 3,5 mdr. og andelen af udsatte køer, der slagtes, er lidt højere i økologiske besætninger end i de konventionelle besætninger. Til gengæld er andelen af økologiske køer, der afgår ved døden, tilsvarende mindre. Af de økologiske køer, som slagtes, viser registreringen af slagtefund, at der særligt bør være fokus på følgende sygdomme: Luftvejslidelser, leverbylder og græsmarksparasitter især leverikter og lungeorm. Derimod viste tallene at de økologiske køer generelt havde færre brud, skader og trykninger og færre fund af fedtlever, sammenlignet med konventionelle køer.

Den samlede gennemsnitlige frekvens for alle sygdomsbehandlinger i økologiske besætninger er 0,68 behandlinger pr. årsko, sammenlignet med 0,96 behandlinger pr. årsko i konventionelle besætninger. Kælvningsfeber er en af de få fordøjelses- og stofskiftelidelser, der generelt ses hyppigst hos økologer. Selvom økologerne behandler færre køer mod yverbetændelse end de konventionelle landmænd, tyder data ikke på at de har færre problemer med infektioner i yveret. Analyserne viser, at økologerne generelt behandler væsentligt mindre på køer med markant forhøjede celletal (= infektion). Tærsklen for hvor meget, der skal til, før en medicinsk behandling indledes, er således højere for økologerne. Kravet om genomlægning af køer tyder ikke på at udgøre nogen væsentlig begrænsning mod behandling i de økologiske besætninger

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 29. [Økologiske majs- og hampeprotein som højværdiprotein til fjerkræ og svin](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2011

Formålet med projektet er, at udvikle metoder til dyrkning og forarbejdning af økologisk majs og hamp med henblik på, at fremstille højværdiprotein, der kan erstatte de konventionelle proteinfodermidler, der i dag iblandes de økologiske svine og fjerkræfoderblandinger.

I året 2009 er udført et forprojekt, hvor der primært er indsamlet viden og skabt kontakt til fremtidige samarbejdspartnere. Der er desuden foretaget analyser af hampekage og forsøg vedrørende vindseparering af majs. Analyseresultaterne bekræftede, at hampekage er et værdifuldt fodermiddel til svin og fjerkræ. Forsøget med vindseparering af majs tyder desværre ikke på, at denne metode kan bruges til at opkoncentrere majsprotein.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 30. [Urter til kalve på græs](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2010

Formålet med projektet er at indsamle den viden og de resultater, der pt. er vedrørende brug af urter, som tyder på at kunne reducere parasit-belastningen hos de økologiske småkalve på græs.

Der er lavet et litteraturstudie, hvor de nyeste forskningsresultater på området er opsamlet. Desuden er der indsamlet erfaringer fra landmænd, som har prøvet at iså urter i småkalvenes græsmark. De fire planter der afprøves er cikorie, esparsette, bibernelle og hanekløver. Kalvene afgræsser parcellerne, der løbende bliver observeret med hensyn til tæthed og højde af de forskellige planter. Afprøvningen er forløbet planmæssigt i 2009. De foreløbige resultater fra afprøvningen i 2009 viste at

- Alle 4 urter havde god fremspiring
- Konkurrenceevnen i forhold til græsset var bedst hos cikorie og bibernelle
- Genvæksten efter afgræsningen var bedst hos cikorie og bibernelle, hvorimod esparsette og, i særdeleshed, hanekløver havde svært ved at komme igen efter afgræsning
- Kalvene havde en god ædelyst af alle 4 urter, men kalvene vil helst æde urterne, når de er dyrket sammen med rajgræs

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 31. [Biogas til øget recirkulering af fjerkræbedriftens næringsstoffer](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – maj 2009.

Der er tale om en afslutning af 2008-projektet med samme titel. Aktiviteterne i 2009 har bestået af følgende:

- Gennemførelse og opgørelse af biogasforsøg med fjerkrædybstrøelse, fjerkrægødning og døde høns.
- En gennemgang af reglerne for anvendelse af slagteriaffald og døde dyr i et biogasanlæg og angivelse af, hvordan den type materiale kan anvendes i praksis.
- Beregninger til påvisning af hvorledes økonomien vil være i et biogasanlæg på økologiske fjerkræejendomme. Beregningerne beskriver økonomien i selve gasproduktionen, og hvorledes økonomien i mark-bruget bliver påvirket, når næringsstofferne bliver mere plantetilgængelige.

Projektet har vist, at der var en langt større værdi i fjerkrægødning og døde høns til biogasproduktion end antaget forud for projektet. Projektet har vist, at det vil være langt nemmere at opnå en rentabel produktion af et biogasanlæg, som er baseret helt eller delvist på organisk materiale fra fjerkræejendomme.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 32. [Reduktion af kvælstoftab og klimapåvirkninger fra økologiske staldsystemer](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Det var projektets formål at finde bæredygtige teknologier, der kan begrænse tabet af ammoniak og drivhusgasser fra økologisk husdyrgødning i stald og lager og derved sikre økologisk jordbrugs status som en miljøvenlig produktion.

Projektet blev ikke gennemført grundet manglende finansiering.

Note 33. Ingen GMO i fremtidens økologiske landbrug

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - juni 2010

Projektet skal medvirke til at undgå, at økologiske landbrug bliver kontamineret med GMO i en sådan grad, at økologisk drift og afsætning af økologiske produkter umuliggøres i fremtiden. Projektet skal afklare, hvilke problemer anvendelse af GMO i det konventionelle landbrug skaber for udviklingen af økologisk landbrug med udgangspunkt i de gældende foranstaltninger til at undgå kontaminering med og spredning af GMO i det økologiske landbrug.

På baggrund af Plantedirektoratets årlige kontroller blev det konstateret, at overtrædelser af mærkningsbestemmelser om GMO-frihed var på et så lavt niveau, at det blev konkluderet er økologiske landmænd er opmærksomme på ikke at indslæbe GM-materiale på deres bedrift.

Udviklingen i kontamineringen med GMO i økologisk husdyrfoder i Danmark er undersøgt med data fra Plantedirektoratets analyser på importeret foder. Det gælder frø og produkter af soja, raps og majs. Det blev påvist, at der periodevis konstateres GMO i soja fra Kina og Argentina. Der er ikke påvist GMO i raps og majs. Der er fortrinsvis tale om spor antagelig fra transport og fabriksudstyr.

Der er ikke konstateret indhold af GMO i økologisk udsæd i de få prøver som Plantedirektoratet har taget. Det vurderes om det er muligt at lave en tilstrækkelig grundig undersøgelse af, hvordan det i fremtiden er muligt, at overholde grænseværdier for forekomst af GMO i økologisk såsæd.

Der er indsamlet europæiske erfaringer med effekt af tiltag imod kontaminering med GMO på økologiske landbrug. Der er primært fokuseret på spanske erfaringer, da de spanske provinser Aragon og Catalonia har flere års erfaring med dyrkning af GMO-majs og mellem 1/4 og 1/3 af majsarealet dyrkes med GMO-majs. Det var imidlertid svært at få konkrete faglige svar på om der er problemer for de økologiske landbrug, når omgivelserne dyrker GMO-majs-afgrøder. Der er ikke en sameksistenslov i Spanien.

Følgende aktiviteter er påbegyndt i 2009, men afsluttes først i 2010: Erfaringer fra planteforædlingsbranchen vedr. GMO i såsæd, vurdering af gældende regler for sameksistens, europæiske erfaringer med GM-dyrkning, informationsmateriale med operationelle handlingsplaner udformes og distribueres.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 34. Økologikongres

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c, GG26 samt ej statsstøtte.

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Projektet bestod af tre elementer: Forberedelse, afholdelse og afrapportering af Økologi-Kongres i 2009.

Økologikongressen i 2009 blev afholdt i Odense Congress Centre i dagene 18.-19. november 2009.

Planlægning fandt sted i løbet af forår og sommer 2009. Efter kongressen blev en effektevaluering i elektronisk form gennemført blandt deltagerne samt en vurdering af eksponering i medierne.

Økologi-Kongres 2009 samlede de centrale aktører, fra landmænd, virksomheder, konsulenter, forskere, embedsmænd, organisationer til forbrugere, med henblik på vidensdeling, uddannelse, netværksdannelse og debat på baggrund af den ypperligste faglige viden. Økologi-kongres 2009 var en nødvendig platform til at omsætte ord og hensigtserklæringer i f.eks. videnssynthesen fra Fødevareministeriet til praktisk handling.

Det lykkedes at opfylde formålet med Økologi-Kongres 2009, som var at:

- Formidle den nyeste faglige viden om de mest aktuelle temaer inden for økologisk fødevarerproduktion og derigennem medvirke til øget innovation i den økologiske produktion.
- Samle og inspirere fagfolk, der arbejder med økologi, til en fordomsfri og inspirerende kongres.
- At give nye og eksisterende aktører i den økologiske produktionskæde lejlighed til at skabe netværk og høste erfaringer fra aktører i sektoren.
- At give aktører i den økologiske sektor mulighed for at mødes på tværs af produktkæden – fra landmænd, virksomheder, konsulenter, forskere, embedsmænd, organisationer til forbrugere.
- At skabe positiv opmærksomhed om økologi i det omgivende samfund ved gennem faglig viden at forebygge trusler mod troværdigheden.
- At etablere et tilbagevendende nationalt samlingssted for den økologiske bevægelse og branche – med internationalt islæt.

Note 35. Økologisk rugeægsproduktion

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.c

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - juli 2010

Projektets formål er at samle den faglige viden og de praktiske erfaringer, der er med rugeægsproduktion.

Den konventionelle rugeægsproduktionen i Danmark og den økologiske produktion i udlandet er beskrevet.

Der er blevet lagt vægt på, hvordan velfærdsmæssige problemer kan undgås, og hvordan salmonella-

infektioner kan forebygges. Ligeledes er de lovgivningsmæssige rammer for en økologisk rugeægsproduktion

beskrevet. Dette omfatter både en regulering af rugeridriften og regler for hold af økologiske høner. Der er

indhentet bygningsbeskrivelser, produktionsflow og æghåndtering fra udlandet. På baggrund heraf færdigg-

øres i 2010 en af beskrivelse af bygningsindretning, produktionsflow og økonomi i en dansk økologisk

rugeægsproduktion

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Note 36. Rodukrudt - maksimal effekt med minimal udvaskning

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: GL15.2.e.i

Projektets formål og indhold: Maj 2008 – oktober 2010

Projektets formål er, at sætte økologiske landmænd i stand til at holde rodukruddet under kontrol, samtidig med, at udvaskningen af næringsstoffer er minimal. Projektet skal bidrage til mere robuste strategier for sædskifte, ro-dukruddetsbekæmpelse og minimal udvaskning på planteavlsejendomme på både lerjord og sandjord. Over to vækstsæsoner demonstreres, hvorledes strategier der kombinerer brug af sædskifte, målrettet mekanisk bekæmpelse og efterafgrøder kan bidrage til at holde rodukruddet under kontrol og samtidig minimere udvaskningen. Der er i 2009 gennemført 7 og 9 forskellige strategier på henholdsvis en sand- og lerjordsejendom. Strategierne kombinerer brug af sædskifte, mekanisk bekæmpelse, afgrøder og efterafgrøder. Optællingen af rodukruddet blev i sommeren 2009 gentaget på de samme GPS positioner som året før, og de forskellige strategiers effekt kunne beregnes. Desuden blev der henover efteråret og vinteren 2008/09 taget N-min jordprøver i parcellerne og risikoen for udvaskning af kvælstof blev beregnet.

Projektets resultater for 2009, som er blevet formidlet på markdemonstrationer på de to ejendomme, i artikler i fagblade og på Landbrugsinfo, var i hovedtræk, at der på lerjord var god effekt på rodukruddet samt en minimal risiko for ved lave en behandling lige efter høst og så en kraftigt voksende efterafgrøde. På sandjordsejendommen var resultaterne mere blandede pga. store mængder nedbør og sen høst. Resultaterne viste derfor, at det ofte var spildte kræfter at lave sene intensive behandlinger mod rodukruddet.

Note 37. Rådgivning om reduktion af næringsstof tab fra økologiske staldsystemer

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Statsstøttebestemmelse: R103 med henvisning til GL15.2.C

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – marts 2009.

Der er tale om en afslutning af 2008-projektet med samme titel. I 2009 er der sket en sammenskrivning af litteratur vedr. kvægstalde samt forberedelse af på Landbrugsinfo.

Note 38. [Model for rentabel studeproduktion](#)

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Produktudvikling

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2008 - december 2011

Formålet med projektet er at undersøge mulighederne for at øge den økologiske oksekødsproduktion, ved avlsmæssigt at forbedre de ungdyr, der opdrættes økologisk, så slagte kvaliteten forbedres og studeproduktionen kan blive mere rentabel.

I 2009 er der påbegyndt en demonstration af krydsningkalvenes vækst-potentiale under afgræsning af ekstensive græsarealer. De økologiske stude indgår ofte som del af naturplejen af følsomme naturområder med permanente græsarealer. Målet er at demonstrere de eventuelle forskelle, der vil være i tilvæksten hos stude af ren malkerace, sammenlignet med krydsningsstude ved afgræsning på permanente græsarealer.

Der er i 2009 gennemført planlægning af forsøget, samt vejning af dyr og udtagning af græsprøver. Data vedrørende vægte og afstamninger er blevet hentet fra kvægdatabase og er blevet behandlet, men analyseres ikke endeligt før 2010

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 39. Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Uddannelse

Statsstøtte: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – februar 2009.

Der er tale om en afslutning af 2008-projektet med samme titel. Der var genbevilget et restbeløb til at gennemføre en udskudt workshop om rekruttering af kvalificerede medarbejdere i 2009. Workshoppen blev forsøgt afholdt i januar, men der var for få tilmeldte. Hen over sommeren blev de lokale økologi-rådgivere i anden anledning spurgt om behovet for den planlagte workshop. Svaret var, at finanskrisen gjorde at landmændene for nuværende ikke prioriterede en indsats på dette område særligt højt. En yderligere forespørgsel i oktober gav samme svar. Derfor blev det besluttet ikke at afholde workshoppen.

Note 40. Styrket afsætning af biodynamiske produkter

Tilskudsmodtager: Foreningen for Biodynamisk Jordbrug

Hovedformål: Afsætningsfremme

Statsstøttebestemmelse: R157

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at øge afsætningen af biodynamiske produkter. Interesserede og potentielle brugere af biodynamiske produkter skulle have et større kendskab til og en større viden om biodynamisk jordbrug.

Projektets målgrupper: Forbrugere, kokke og tjenere, indkøbere og personale i kantiner på skoler og institutioner samt persongrupper med et holistisk livssyn. Der er udsendt et elektronisk nyhedsbrev til målgrupperne. Deltagelse i messer, høstmarkeder, Ø-dag og lignende relevante arrangementer. Artikler i medlemsblade for de nævnte målgrupper samt i fag- og dagspressen. Fremstilling af materiale (film til brug på nettet og visning i butikker og lign., skilte, foldere) om biodynamisk holdning, baggrund, dyrkningspraksis og forarbejdning af biodynamiske produkter. Presstekster til fagblade, dagblade og lokalaviser. Målrettet indsats for formidling via hjemmesider for organisationer, virksomheder, e-handelssider m.fl. der relaterer til økologiske emner og produkter.

Der er gennemført en generisk annoncekampagne i diverse medier. Et væsentligt indhold i annoncekampagnen var at gøre det tydeligt, hvad Demeter-mærket dækker i relation til andre økologimærker.

Note 41. Sundhedsfremmende effekter for mor og barn ved konsumering af en økologisk kost under graviditet

Tilskudsmodtager: Statens Serum Institut, Afdeling for Epidemiologisk Forskning

Hovedformål: Sygdomsforebyggelse

Statsstøttebestemmelse: F.3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Det landsdækkende forskningsregister "Bedre sundhed for mor og barn" giver muligheder for at undersøge sundhedseffekter ved at spise økologisk kost i graviditeten. I den første fase har projektet klarlagt forskelle i kostvaner generelt samt socio-demografiske forhold mellem økologiske og konventionelle forbrugere. Kostdata fra 70.000 gravide blev indsamlet ved hjælp af et omfattende spørgeskema. Følgende er blevet konkluderet: Øko-brugerne fører en generelt sundere livsstil og er bedre stillet socio-økonomisk end dem, der spiser konventionelt. Analyserne afslørede væsentlige faldgrupper og vanskeligheder ved at undersøge sundhedseffekter

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

af at spise økologisk kost. Analyserne danner et godt fundament for at opstille egnede analyse-strategier, som tager højde for sådanne ubalancer, når der i den næste fase af projektet skal sammenlignes helbredsforhold hos kvinder og børn af kvinder, som spiser konventionelt, i forhold til dem, som fortrinsvis spiser økologisk kost i graviditeten.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere- gler.

Note 42. Fokus på økologi på Madskolerne i 2009

Tilskudsmodtager: 4H

Hovedformål: Uddannelse

Statsstøttebestemmelse: Ej statsstøtte

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at sætte særlig fokus på økologi på Madskolerne i 2009. Dette blev gjort ved at alle 73 Madskoler rundt om i landet havde en særlig økologidag, hvor der blev lavet mad med økologiske fødevarer, samt formidlet viden om økologi til de ca. 1.250 børn, der deltog på Madskolerne. Til gennemførelsen af økologidagen på Madskolerne blev der udarbejdet opskrifter, informationsmateriale til instruktørerne vedr. økologi samt undervisningsmateriale til brug i løbet af dagen.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttere- glerne, da det ikke har markeds- mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 43. [Afværgelse af fugleskader i økologisk majs](#)

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Gefion, Økologisk Rådgivning

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at afprøve, om det er muligt at afværge fugleskader i økologisk majs ved anvendelse af farvecoatet majsfrø, samt ved daglig udlægning af foder i nærheden af majs- marken i den periode, hvor majs- kernerne er et interessant fødeemne for fugle.

Fodringsforsøg viste ingen sammenhæng mellem fuglenes ædelyst og fodermidlets proteinindhold eller fodermidlets størrelse. Resultaterne betyder, at råger kan fodres med korn eller majs, som med fordel kan lægges i støb inden udfodring. Forsøg med farvning af majsudsæden blev begrænset til afprøvning af blå nuancer. Resultatet var at turkisblå muligvis havde en repellerende effekt overfor fugle. Den opnåede effekt vurderes at være så begrænset at det vil være urentabelt at coate majsfrøet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere- gler.

Note 44. [Humlebier og rovsvampe til forbedring af udbyttet i økologiske solbær](#)

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Gefion, Økologisk Rådgivning

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2009 - december 2009

Formålet med projektet var at afprøve om insektbestøvning og vindbestøvning samt behandling med rovsvampen *Trichoderma* spp. kan øge udbyttet i økologiske solbær.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Der blev gennemført et forsøg, hvor solbærbuske blev dækket med et netbur, for at udelukke dem fra bestøvning. Andre buske blev håndbestøvet. Der blev udsat humlebier og honningbier i marken. Rovsvampen blev udsprøjtet 4 gange under blomstringen. Denne udsprøjtning havde begrænset effekt på udbyttet i 2009. Håndbestøvning øjede antallet af bær mellem 30-111%. Udbyttepotentialet af optimal bestøvning vurderes derfor til at være stort.

Udelukkelse af bier lykkedes kun i et af net-burene, og det betød stort set intet for den første frugtsætning, men buskene inde i buret mistede relativt flere bær inden høst. Det tyder på, at bibestøvning forebygger drys. Ved et tilfælde var en humlebi blevet fanget i et af burene. Det betød meget for bærsætningen, som var 81% højere lige før høst inde i buret end udenfor.

Resultaterne tyder på, at der er et stort potentiale for øget frugtsætning med forbedret bestøvning, men at udsætning af humlebier ikke forbedrer bestøvningen af solbær væsentligt. Blomstrende vinterraps i nærheden "stjæler" sandsynligvis bierne fra solbærmarken.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterejler.

Note 45. [Hestebønner til økologiske smågrise](#)

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion

Hovedformål: Forskning og forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1.

Projektets formål og indhold: Oktober 2007 – april 2010.

Formålet er at opnå viden om anvendelse af hestebønner som proteinråvare til økologiske smågrise. Projektet indeholder 3 dele. Del 1: Litteraturgennemgang mhp. at indsamle erfaringer med brug af hestebønner til grise, herunder opnå kendskab til grænseværdier for de produktionshæmmende indholdsstoffer, der er i hestebønner, samt kendskab til de forskellige sorters indhold af de produktionshæmmende stoffer. Del 2: Afprøvning af 6 forskellige doseringer af hestebønner i økologiske foderblandinger til smågrise for at kunne fastlægge den optimale iblanding, det er muligt at anvende til økologiske smågrise uden at det går væsentlig ud over produktiviteten. Del 3: Test af den udvalgte dosering på sundhed hos smågrise.

Projektet har givet viden om anvendelse af hestebønner i økologisk foder, og danner baggrund for rådgivning af økologisk svineproducenter. Projektets resultater er ikke entydige, da effekten af at anvende hestebønner i økologisk smågrisefoder gav forskelligt resultat afhængigt om det anvendt på forsøgsstationen eller i en økologisk besætning. Forskellen mellem de to besætninger er formentlig råvaresammensætningen i de anvendte foderblandinger og sundhedsniveauet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterejler.

Note 46. [Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin](#)

Tilskudsmodtager: Jysk Landbrugsrådgivning

Hovedformål: Forskning og Forsøg

Statsstøttebestemmelse: F3.1.1

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2009.

Projektets formål er via anvendelse af pasteuriseringsmaskine, at udvikle et sikkert system til at forebygge smitten af Para-TB og Salmonella Dublin via mælkefodringen af økologiske kalve.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2009

Pasteuriseringsanlægget blev installeret i en økologisk besætning ved projektets start. I projektperioden er det blevet kørt en række test og foretaget analyser hhv. før og efter pasteuriseringen. Der er lavet litteraturstudier for at sammenholde projektets resultater med øvrige forsøg.

Forsøgene kunne ikke påvise en forekomst af paraTH-bakterier i mælken fra inficerede køer, hverken før eller efter pasteurisering. Derfor kan der ikke drages konklusioner om hvorvidt pasteuriseringen komplet eliminerer forekomsten af bakterier i mælken. Ved kimanalyserne blev der konstateret et signifikant fald i mælkens indhold fra før pasteurisering til efter pasteurisering. Ved IG-antistoffer blev der konstateret et fald i råmælkens ig-indhold efter pasteurisering. Det konstaterede fald er imidlertid lavt set i forhold til oplysninger jf. litteraturstudier.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.